

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

ILUSTROVANÁ DĚTSKÁ KNIHA

NEJMAZANĚJŠÍ LHÁŘ

BcA. Marharyta Maliukevich

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Katedra designu
Studijní program Design
Studijní obor Ilustrace a grafický design

Diplomová práce
ILUSTROVANÁ DĚTSKÁ KNIHA
NEJMAZANĚJŠÍ LHÁŘ
BcA. Marharyta Maliukevich

Vedoucí práce: Doc. M. A. Barbara Šalamounová
Katedra designu
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2017

.....

podpis autora

OBSAH

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	1
2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE.....	3
3 PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY.....	5
4 POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	9
5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	11
a) Knižní a periodická literatura.....	11
b) Internetové zdroje.....	12
6 RESUMÉ.....	13
7 SEZNAM PŘÍLOH.....	15

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

V rámci magisterského studia na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara jsem měla možnost prohloubit své znalosti v oboru ilustrace a zdokonalit své profesionální návyky. Poslední tři roky jsem s neztenčeným zájmem pokračovala ve studiu nových uměleckých technik s cílem rozšíření repertoáru prostředků vlastního uměleckého jazyka. Během studia jsem se začala učit pracovat s počítačovou grafikou. Zkoušela jsem především vektorovou a rastrovou ilustraci a snažila se o důkladnější osvojení práce s grafickými editory.

Po nějaké době jsem začala pociťovat, že mi chybí práce s „živými“ materiály. V počítačové grafice je totiž poměrně obtížné uchovat si svůj vlastní rukopis. Díla často působí nepřírozně ideálně a chladně. Práce s grafickými programy se mi však líbila, proto jsem se rozhodla, že se pokusím obohatit své digitální ilustrace o živé, ručně vytvořené textury. V tu dobu mě značně ovlivnil ruský sovětský grafik Vladimir Lebeděv, mistr knižní a časopisecké ilustrace, zakladatel leningradské školy knižní grafiky. Lebeděvův styl vychází ze suprematických prací K. S. Maleviče a navazuje na tradice ruského lidového lubku. V Lebeděvových ilustracích na mě nejvíce zapůsobila jeho práce s plošnou stylizací.

Během vypracovávání jednotlivých úkolů jsem se postupně seznamovala s novou kombinovanou technikou a nabírala zkušenosti. Velkou pozornost jsem ve svých pracích věnovala texturám a stylizaci tvaru. Na rozdíl od bakalářského studia jsme si v magisterském studiu mohli samostatně zvolit zadání klauzurní práce. Díky tomu jsem si mohla k ilustrování vybrat jakýkoli text, který se mi

líbil. Podle mého názoru jsou nejúspěšnějšími projekty a pracemi ty, na nichž vidím svůj vlastní rozvoj - ilustrovaná kniha pro děti *Happy Finn* a kniha *Herbář exotických rostlin*.

Herbář exotických rostlin byl inspirován ilustracemi mořského planktonu od Ernsta Haeckela, německého přírodovědce a filozofa. Kniha se věnuje 10 exotickým rostlinám, přičemž o každé z nich se čtenář dozví mnoho nových a zajímavých informací. V dané práci jsem se snažila nejen o to, abych vytvořila přesná vyobrazení rostlin, ale i o to, abych každou z nich obdařila určitým charakterem. Ilustrace byly vytvořeny v grafickém programu *Adobe Photoshop* s využitím textur. Dětská kniha *Happy Finn* vznikla díky tomu, že jsem se seznámila s Natalií Bergmanovou, která vyučuje angličtinu na ZČU a již dlouho se věnuje psaní krátkých povídek pro děti. Její příběh o šťastném Finnovi se mi velmi líbil, proto jsem se rozhodla, že mu vdechnu „druhý život“. Přímá komunikace s autorem textu a možnost získat zpětnou vazbu pro mě byla velmi inspirující zkušeností. Taková práce stimuluje člověka k další tvorbě. Vzhledem k tomu, že profese ilustrátora je poměrně samotářská, představuje možnost spolupráce s jinými tvůrčími lidmi z různých oborů výbornou zkušenost.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Téma mé diplomové práce zní *Ilustrovaná kniha pro děti*. V rámci volby tématu bylo mým prvním úkolem zvolit si takový projekt, ve kterém bych mohla v plné míře uplatnit své silné stránky a představit se jako ilustrátor. Především jsem analyzovala své předchozí práce a promýšlela, jakým směrem se chci dále ubírat. Jako pro každého tvůrčího člověka je i pro mě velmi důležitá vizuální složka. Pro dětské knihy jsem měla vždy slabost. V knihkupectví vždy nejprve zamířím do oddílu literatury pro děti a mládež, kde mohu celé hodiny listovat knihami, které mě něčím zaujmou. Zároveň se domnívám, že můj způsob stylizace dobře koresponduje s dětskou literaturou. Z výše uvedených důvodů jsem se rozhodla, že zůstanu u zvoleného tématu.

Vzhledem k tomu, že v základu mé práce je text, snažila jsem se zvolit dobrý, poučný příběh, který by dokázal dítě zaujmout a byl zajímavý i pro mě coby umělce. Pro svoji diplomovou práci jsem si vybrala japonskou pohádku *Nejmazanější lhář*, jež mě oslovila svým námětem.

Folklorní japonská pohádka *Nejmazanější lhář* byla publikována ve sbírce pohádek *Pověsti a pohádky starého Japonska* (2007) a *Japonské pohádky* (1956) v Rusku v překladu V. Markovoj. Přeložit příběh do češtiny mi pomohla paní Věra Zelenková, vyučující na Katedře českého jazyka a literatury na FPE.

CÍL PRÁCE

Cílem diplomové práce bylo vytvoření kvalitní knihy pro děti, v níž ilustrace zprostředkují atmosféru zvoleného textu. Kromě toho chci touto prací demonstrovat znalosti a dovednosti nabyté během šesti let studia na univerzitě.

Velmi jsem usilovala o vytvoření knihy, která by dokázala zaujmout současné děti. Knihy, která by rozvíjela dětskou představivost, tříbila morální hodnoty a podporovala v dětech touhu po poznání.

Pokud jde o uměleckou stránku práce, bylo mým cílem vytvořit knihu s ilustracemi zobrazujícími východní kulturu při současném zachování mé vlastní autorské identity coby evropského umělce. Mým záměrem bylo vytvořit ilustrace v příjemných a zároveň moderních barevných kombinacích, které by lákaly k prohlížení a čtení.

3 PROCES PŘÍPRAVY

Dříve, než jsem přistoupila k práci na ilustracích, bylo nutné se co nejlépe seznámit s japonskou kulturou, proto jsem mnoho četla o tradicích a zvláštnostech dané země. Významným zdrojem inspirace pro mě byly poznatky mé kamarádky, která byla v minulém roce na stáži v Japonsku a vrátila se odtamtud s velkým množstvím příhod, zážitků a fotografií. Když mi nestačilo, co jsem slyšela, přečetla si a viděla, obracela jsem se kamarádčíným prostřednictvím na její japonské známé. Taková komunikace mi pomohla lépe se soustředit na práci a jasněji vizualizovat text povídky. Současně s tím jsem studovala díla japonských mistrů barevné grafiky období Edo i práce současných ilustrátorů. Analyzovala jsem kompozici, barevná řešení a stylizaci. Následně jsem s pomocí obyčejné tužky nebo tuše začala hledat podobu jednotlivých postav pohádky. Poté začala práce s textem. Snažila jsem se rozčlenit text na jednotlivé stránky tak, aby si čtenář uchoval zájem o dílo a měl chuť knihou listovat. Zásadní bylo zvolit formát knihy. Nakonec jsem se rozhodla pro vertikální formát A4. Chtěla jsem, aby kniha byla velká, protože je určena pro děti nižšího školního věku (od šesti let), kdy jsou děti ještě poměrně hyperaktivní a chybí jim soustředěná pozornost. A kniha velkého formátu s aktivními ilustracemi zaujme a udrží zájem o čtení.

PROCES TVORBY

Po volbě formátu knihy jsem přistoupila k práci na vytvoření tiskové makety, přičemž jsem se snažila o stanovení kompozičně vhodného vztahu mezi velikostí textového bloku a ilustrace. Poté jsem na menší formáty skicovala jednotlivé ilustrace. Díky tomu jsem pak mohla najít pro ilustrace ideální umístění a pečlivěji promyslet kompozici. Tato část práce je pro mě při ilustrování stěžejní, věnuji jí tedy velkou pozornost. Je důležité, aby kompozice předmětů byla podřízena jednotnému záměru, který zároveň musí vyjádřit to, co chtěl vyjádřit umělec. Každý detail jsem se snažila podřítit jednotící myšlence a kompozičnímu celku. V samém začátku jsem se rozhodla dělat ilustrace černou tuší, následně je digitalizovat a kolorovat na počítači. Ilustrace jsem zkoušela vytvářet i v grafickém editoru a kombinovat je s texturami ručně vyrobenými s využitím různých uměleckých materiálů. Žádná z mých metod však nevyhovovala zadání, které jsem si stanovila na základě konzultace s vedoucí mé diplomové práce. V tomto okamžiku jsem se znovu přesvědčila, jak důležité je mít možnost práci konzultovat a diskutovat o ní. Vedoucí mé práce Barbara Šalamounová mi doporučila prohlédnout si díla evropských umělců, kteří ilustrovali japonskou literaturu. Během konzultací jsme se domluvily, že je třeba věnovat pozornost barvě a zkusit pracovat přímo s texturou.

Od samého počátku jsem byla rozhodnuta, že udělám několik ilustrací technikou linorytu a monotypu. V procesu promýšlení projektu jsem nahradila linoleovou matici pevným texturovaným papírem a kartonem, protože papír je plastičtější materiál než

linoleum. To mi umožnilo dosáhnout větších efektů a experimentovat. Kromě toho je práce s papírovou matricí méně časově náročná a celkově dostupnější. Celý proces tvorby ilustrací se skládal z několika fází. Pro každý objekt ilustrace jsem nejprve z texturovaného papíru nebo kartonu vyřízla obrysovou šablonu (matrici). Poté jsem na šablonu válečkem nanášela vodou ředitelnou černou tiskařskou barvu na linoryt. Obrázky byly tištěny pomocí knihařské kosti, díky níž jsem mohla regulovat přítlak a zároveň vytvářet otisky různé intenzity. Poté, když barva vysychala, jsem tisky skenovala, upravovala je v grafickém editoru, skládala do jednotlivých vrstev a kolorovala.

Digitalizace s následným zpracováním na počítači mi umožnila mít kontrolu nad procesem vzniku ilustrace. V závislosti na množství nanesené vrstvy barvy a přítlaku při tisku lze totiž dosáhnout různého výsledku. Při práci může dojít i ke vzniku nežádoucích defektů. Velká výhoda dané techniky spočívá v tom, že jsem nebyla omezena barevnou škálou a mohla jsem pracovat s barevnými přechody. V neposlední řadě bylo při tvorbě ilustrací možné dosáhnout jemnějších detailů, protože jsem při následném zpracování mohla měnit měřítko matrice a samotného tisku.

Při práci s barvou jsem se snažila dodržovat vztahy mezi barevnými odstíny podobně jako v malbě. Chtěla jsem, aby se ilustrace navzájem odlišovaly sytostí a působily tak ve prospěch kompozice.

Pokud jde o doplňky ke knize, tj. kalendář a hračky, k jejich návrhu a vypracování jsem přistoupila až v okamžiku, kdy velká část práce na knize byla již hotova. Kalendář jsem nejprve chtěla udělat tradičním způsobem. Vzhledem k tomu, že je určen pro

děti, chtěla jsem, aby měl kalendář formu hry. Když jsem si na internetu prohlédla příklady různých kalendářů pro děti, rozhodla jsem se pro 3D kalendář, který by měl nejen funkci hry, ale zároveň se zajímavě vyjímal na dětském stole. Můj kalendář se skládá z 12 samostatných panelů pro každý měsíc roku, v jejichž dolní části je uvedeno datum a pořadové číslo měsíce. Každý panel navazuje na předcházející, čímž se kompozice kalendáře stává víceplánovou a kalendář má podobu vrstveného panoramatu. Po konzultaci s vyučující jsem došla k názoru, že každý panel bude zakrývat některé části panelu následujícího (vzdálenějšího), čímž vzhled a kompozice objektu získají na mnohotvárnosti.

Jako hračku jsem se rozhodla vytvořit ne zcela rozšířenou optickou hru, kterou původně vymyslel Joseph Plateau jako laboratorní pomůcku pro demonstraci pohyblivých obrázků. Konstrukce hračky se skládá ze dvou kartonových disků, z nichž v jednom jsou vyříznuty otvory. K jedné straně se připevní disk s namalovanými figurami. Když se disk otáčí kolem své osy, figury pozorované otvorem v disku vypadají, jako by se spolu s diskem neotáčely, naopak působí zcela autonomním dojmem a dělají pohyby, které jsou pro ně typické. “Příčina rozpohybování obrázků je dána fyziologií lidského oka. Střídají-li se obrazy přicházející na sítnici dostatečně rychle, projeví se tzv. setrvačnost vjemu a obrazy jsou vnímány jako plynulý pohyb. Stejného principu využívá film, televize, animace, atd.”¹

¹ DEBRUJAR. Phenakistoskop, aneb otočný obrázek před zrcadlo [online] [cit. 2017-06-27] Dostupné z : <<http://www.debrujar.cz/clanek/2013120034-phenakistoskop-aneb-otocny-obrazek-pred-zrcadlo>>

4 POPIS DÍLA

Moje diplomová práce se skládá z ilustrované knihy, hračky a stolního kalendáře. Kniha má formát 215×305 mm a obsahuje 52 stran. Je svázaná v pevných deskách a potažena knihařským plátnem s využitím ražby. Titulní ilustrace na přebalu je zdobena zlaceným reliéfem. Knihu doplňuje stolní kalendář s 12 panely a hračka (phenakistoskop) s třemi výměnnými díly, které se svými ilustracemi vztahují k textu knihy. Panely kalendáře s jednotlivými měsíci v roce jsou umístěny do podstavce, který zároveň slouží jako krabička na panely a na hračku.

TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Moje diplomová práce byla realizována technikou, kterou tvoří ručně zhotovené tisky textury, následně digitalizované a kolorované v programu *Adobe Photoshop*. Při vytváření šablon ilustrací jsem použila vodou ředitelnou černou tiskařskou barvu na linoryt, papír různé tloušťky a karton.

Co se týká typografické a grafické úpravy, konzultovala jsem varianty typu a velikosti fontu a celkového vzhledu sazby s panem Švejdou, vyučujícím grafického designu na FDULS. Pro potřeby vnitřní části knihy jsem zvolila bezpatkový font *Brandon Grottesque* o velikosti 15 pt, na obálku font *Alegreya*. Pro tisk byl použit papír *Flora Gardenia* o gramáži 130-240 g/m², vybraný z nabídky společnosti *Grandpapír*.

Desky knihy jsem původně plánovala potáhnout vytištěnou titulní ilustrací. Kvůli digitálnímu tisku se však barva při

knihařském zpracování bohužel lámala. V návrhu obálky jsem navíc chtěla použít menší dekorativní prvek - zlacený reliéf. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla polepit desky knihy knihařským plátnem a titulní ilustraci přenést na přebal.

Veškerá tisková produkce byla vyhotovena pomocí digitálního tisku. Tento způsob jsem zvolila, protože je nejdostupnější a nejrozšířenější.

PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Důležitým prvkem v realizaci tohoto projektu je zachování autentičnosti. Za přínos pro danou specializaci pokládám použití netradičních technik v práci s ilustrací. Hodnocení přínosu přísluší dle mého názoru především těm, pro koho je tato kniha určena.

Velmi doufám, že mi odvedená práce poslouží jako cenná zkušenost a bude přínosem pro moji další tvorbu.

5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní a periodická literatura

1. HÁNOVÁ, Markéta. *Japonismus ve výtvarném umění v Čechách*. Praha: Národní galerie v Praze, 2011. ISBN 978-80-7035-468-1
2. ELIÁŠOVÁ, Barbora Markéta. *Japonské pohádky (Mukašibanaši)*. Praha: Alois Koníček, 1924.
3. SKÁLA, František. *Velké putování Vlase a Brady*. 3. vyd. Řevnice: Arbor vitae, 2007. ISBN 80-86300-88-9
4. PETROV, Vasilij. *Vladimir Lebedev a Sovětský ilustrovaná kniha z roku 1920*. 1. vyd. Moskva: Nakladatelství UMĚLEC RSFSR, 1976. 437 s. ИБ No 5873
5. HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1989. ISBN 13-777-89
6. WIEDEMANN, Julius. *100 illustrators*. Berlin: TASCHEN, 2013. ISBN 978-3-8365-4975-2
7. KOČIČKA, P., BLAŽEK, F. *Praktická typografie*. Brno: ComputerPress, 2000. ISBN 80-7226-385-4
8. KOLLINEROVÁ, M. *Japonské pohádky*. Praha: Garamond, 2014. ISBN 978-80-7407-204-8

b) Internetové zdroje

1. Profilib.com [online] [cit. 2016-11-14]

Dostupné z WWW: <<https://profilib.com/chtenie/13925/narodnye-skazki-yaponskie-skazki-34.php>>

2. Debruar.cz [online] [cit. 2017-06-27]

Dostupné z WWW: <<http://www.debruar.cz/clanek/2013120034-phenakistoskop-aneb-otocny-obrazek-pred-zrcadlo>>

3. Wikipedia.org [online] [cit. 2017-06-19]

Dostupné z WWW: <[https://en.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Lebedev_\(painter\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Lebedev_(painter))>

6 RESUMÉ (v ruském jazyce)

Тема моей дипломной работы звучит как “Иллюстрированная книга для детей”. При выборе темы первой задачей для меня было выбрать такой проект, в котором бы я смогла в полной мере показать свои сильные стороны. Прежде всего я анализировала свои предыдущие работы и обдумывала в каком направлении хочу двигаться дальше. Книги для детей всегда для меня являлись особенной слабостью. К тому же, я думаю, что мой способ стилизации хорошо корреспондирует с детской литературой.

Так как текст в моей работе является основой. Я старалась выбрать добрый, поучительный рассказ, который бы мог привлечь ребенка и был бы интересным для меня как для художника. Для своей дипломной работы я остановилась на японской сказке “Самый ловкий враль”, которая понравилась мне своим сюжетом.

Целью моей дипломной работы было создание качественной книги для детей. Иллюстрации в которой покажут атмосферу мной выбранного текста. Мне бы очень хотелось сделать книгу, которая бы могла заинтересовать современных детей. Книгу, которая будет развивать детское воображение, воспитывать моральные ценности и побуждать детей к новым знаниям.

Что-же касается художественной стороны моей работы, моей целью было создать книгу с иллюстрациями отображающими восточную культуру при этом сохранить авторскую идентичность. Создать иллюстрации в приятных, и в тоже

время, современных цветовых сочетаниях, которые бы побуждали к чтению.

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Klauzurní práce, ilustrace knihy Herbář exotických rostlin

Příloha 2

Klauzurní práce, předsádka knihy Herbář exotických rostlin

Příloha 3

Klauzurní práce, ilustrace knihy Herbář exotických rostlin

Příloha 4

Klauzurní práce, ilustrace knihy Herbář exotických rostlin

Příloha 5

Klauzurní práce, ilustrace knihy Herbář exotických rostlin

Příloha 6

Klauzurní práce, ilustrace knihy Happy Finn

Příloha 7

Klauzurní práce, ilustrace knihy Happy Finn

Příloha 8

Diplomová práce, barevné zkoušky

Příloha 9

Diplomová práce, barevné zkoušky

Příloha 10

Diplomová práce, papírové matrice

Příloha 11

Diplomová práce, otisky a papírové matrice

Příloha 12

Diplomová práce, nekolorované ilustrace

Příloha 13

Diplomová práce, ukázka ilustrací

Příloha 14

Diplomová práce, ukázka ilustrací

Příloha 15

Diplomová práce, ukázka ilustrací

Příloha 16

Diplomová práce, ukázka ilustrací

Příloha 17

Diplomová práce, ukázka ilustrací pro phenakistoskop

Příloha 18

Diplomová práce, ukázka ilustrací pro kalendář

Příloha 19

Diplomová práce, vzhled knihy – přebal

Příloha 20

Diplomová práce, vzhled knihy

Příloha 21

Diplomová práce, dodatkové práce - ukázka kalendáře a hračky

Příloha 22

CD obsahující teoretickou i praktickou část DP

Příloha 1

Klauzurní práce, ilustrace knihy Herbář exotických rostlin²

² foto vlastní

Příloha 2

Klauzurní práce, předsádka knihy *Herbář exotických rostlin*³

³ foto vlastní

Příloha 3

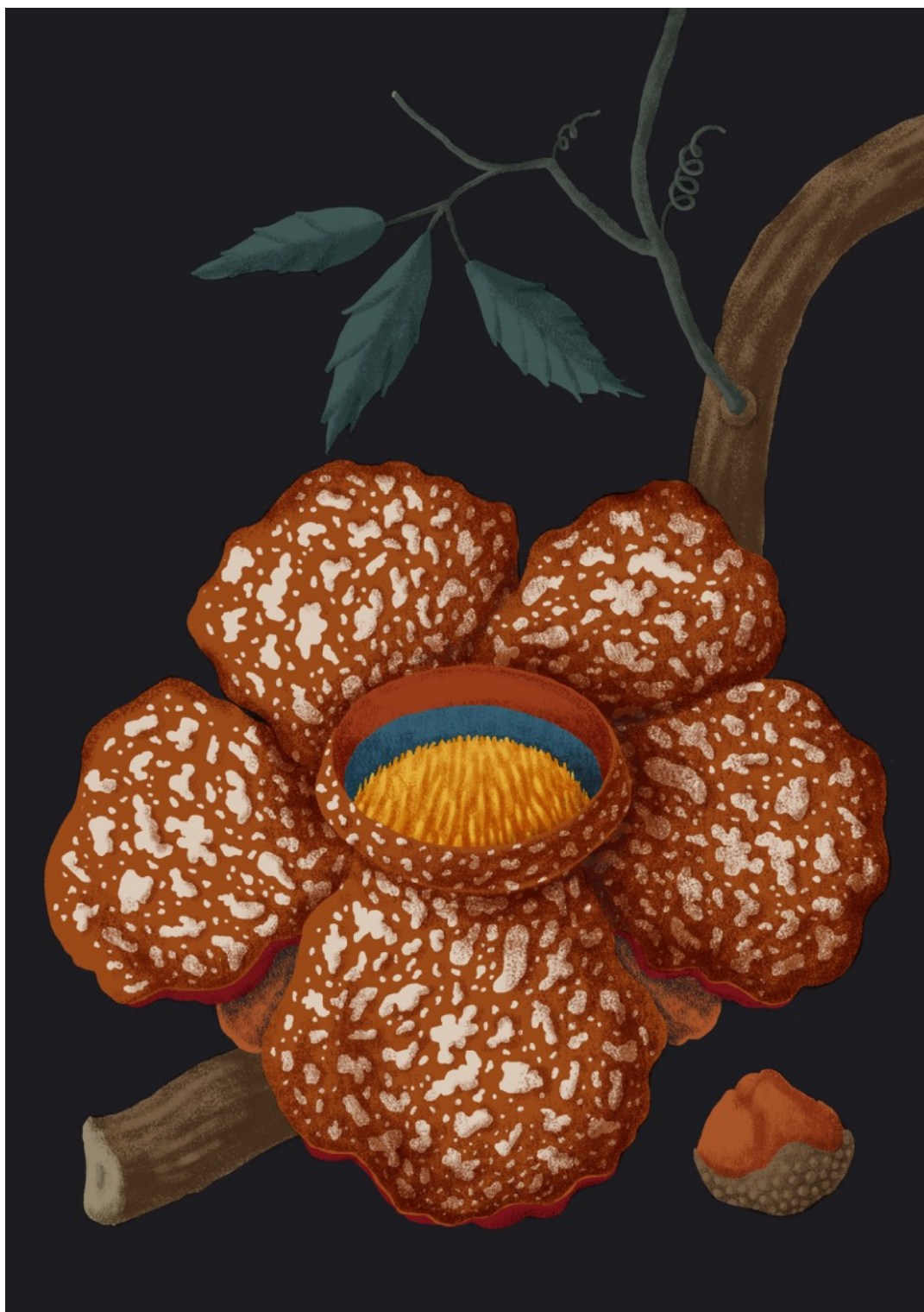
Klauzurní práce, ilustrace knihy Herbář exotických rostlin ⁴

⁴ foto vlastní

Příloha 4

Klauzurní práce, ilustrace knihy Herbář exotických rostlin ⁵

⁵ foto vlastní

Příloha 5

Klauzurní práce, ilustrace knihy Herbář exotických rostlin ⁶

⁶ foto vlastní

Příloha 6

Klauzurní práce, ilustrace knihy Happy Finn ⁷

⁷ foto vlastní

Příloha 7

Klauzurní práce, ilustrace knihy Happy Finn ⁸

⁸ foto vlastní

Příloha 8

Diplomová práce, barevné zkoušky⁹

⁹ foto vlastní

Příloha 9

Diplomová práce, barevné zkoušky ¹⁰

¹⁰ foto vlastní

Příloha 10

Diplomová práce, papírové matrice ¹¹

¹¹ foto vlastní

Příloha 11

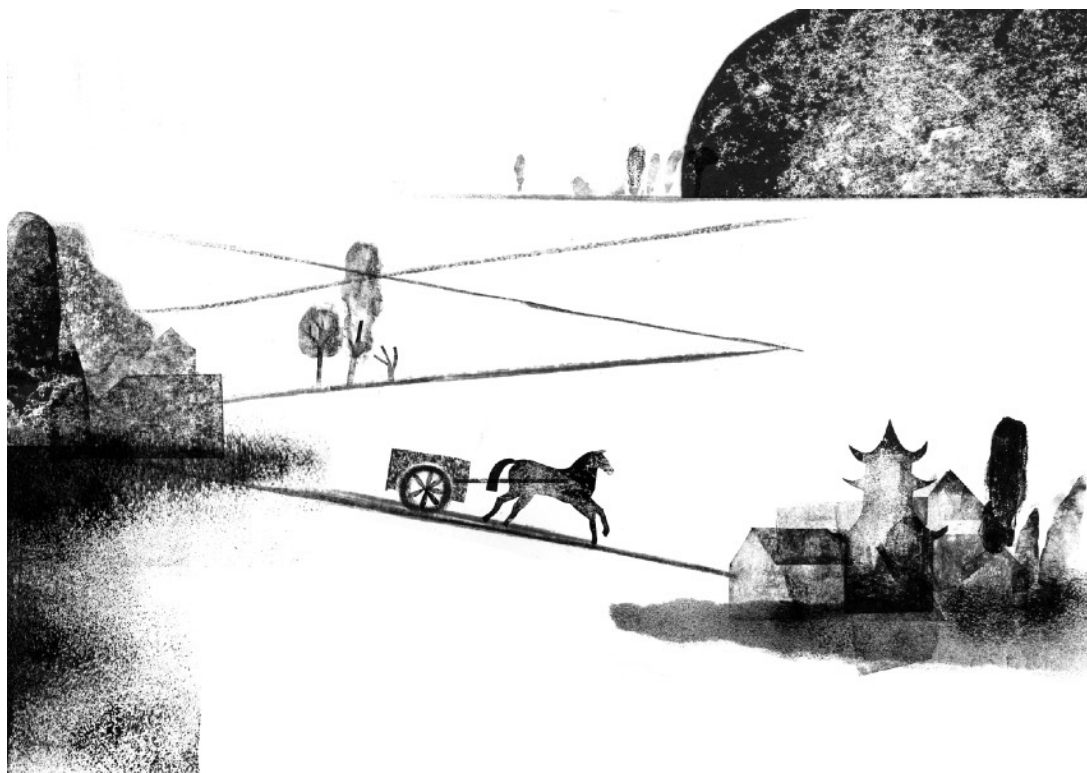
Diplomová práce, otisky a papírové matrice ¹²

¹² foto vlastní

Příloha 12

Diplomová práce, nekolorované ilustrace ¹³

¹³ foto vlastní

Příloha 13

Diplomová práce, ukázka ilustrací ¹⁴

¹⁴ foto vlastní

Příloha 14

Diplomová práce, ukázka ilustrací ¹⁵

¹⁵ foto vlastní

Příloha 15

Diplomová práce, ukázka ilustrací ¹⁶

¹⁶ foto vlastní

Příloha 16

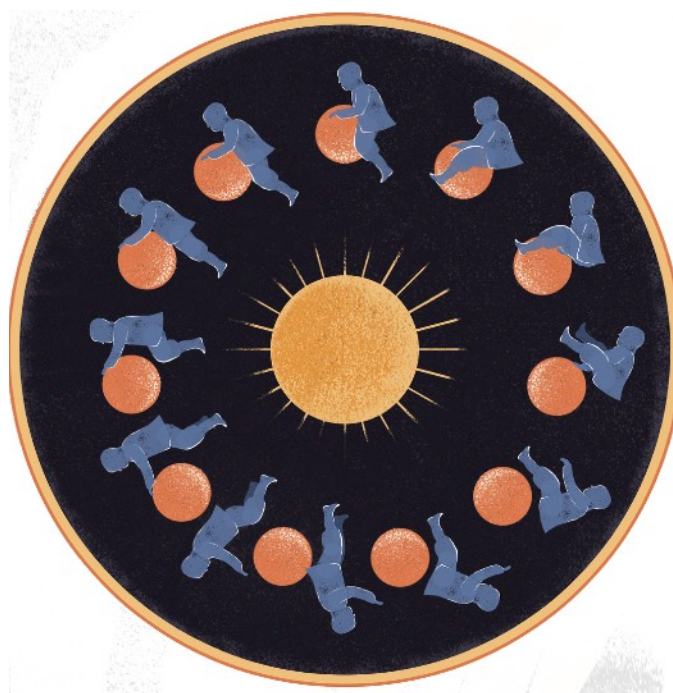
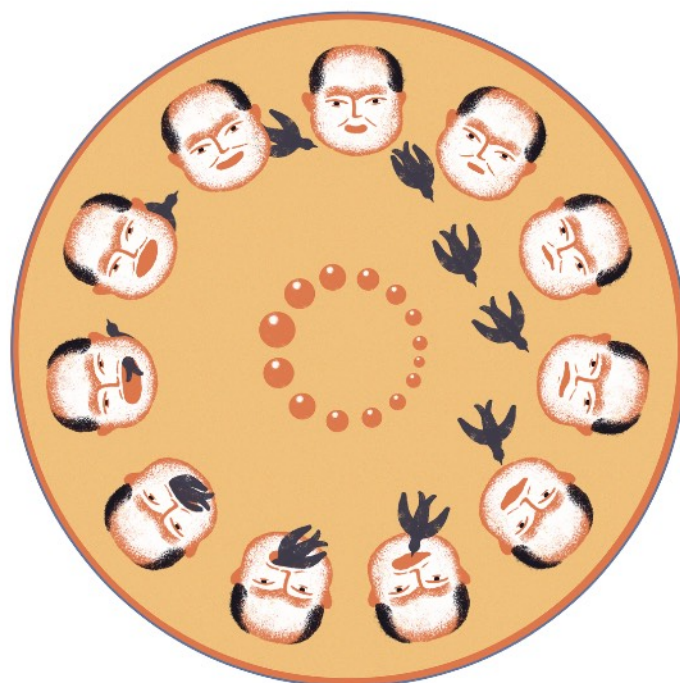
Diplomová práce, ukázka ilustrací ¹⁷

¹⁷ foto vlastní

Příloha 17

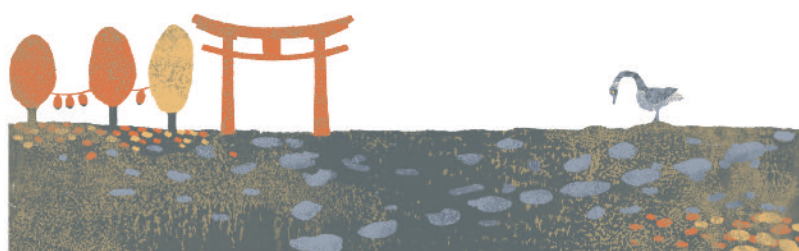
Diplomová práce, ukázka ilustrací pro phenakistoskop ¹⁸

¹⁸ foto vlastní

Příloha 18

Diplomová práce, ukázka ilustrací pro kalendář ¹⁹

¹⁹ foto vlastní

Příloha 19

Diplomová práce, vzhled knihy – přebal ²⁰

²⁰ foto vlastní

Příloha 20

Diplomová práce, vzhled knihy ²¹

²¹ foto vlastní

Příloha 21

Diplomová práce, dodatkové práce - ukázka kalendáře a hračky ²²

²² foto vlastní